

VRIJWILLIG NATUURBEHEER IN NOORD-NEDERLAND

Bauke de Vries

Ondanks de steeds stijgende werkloosheid zijn er in Nederland vele werkzaamheden waar, vaak door geldgebrek, geen betaalde krachten voor gevonden kunnen worden. Dankzij de hulp van een groot aantal vrijwilligersorganisaties, bijvoorbeeld op het gebied van jeugd- en buurtwerk en actiegroepen kunnen die werkzaamheden toch nog doorgang vinden. Ook, in het natuurbeheer speelt vrijwilligerswerk een grote rol. Instellingen, die zich hiermee bezighouden, zijn oa. de SVB (Stichting Vrijwillig Bosbeheer), Stichting VENEL (Vrijwillig Educatief Natuur- en Landschapsbeheer), en de WvK (Werkgroep van Kampstafleden). In dit artikel wordt nader ingegaan op de activiteiten van deze laatste groep.

De WvK is een landelijke werkgroep binnen het IVN (Instituut voor Natuurbeschermingseducatie), die zich bezighoudt met het organiseren en begeleiden van werkkampen tijdens de zomervakantie. In voor- en najaar organiseert de WvK regionaal nog een aantal werkdagen en -weekenden. Groningen, Friesland en Drente vormen het werkkerrein van Regio Noord. In elk van deze provincies liggen natuurreservaten waar de WvK meehelpt met het beheer.

Groningen

In Groningen wordt elk jaar gewerkt op het landgoed *Coendersborgh* bij Nuis. Dit terrein is in het bezit van het Groninger Landschap en vertoont sterke overeenkomsten met de Ennemaborg bij Midwolda (zie Noorderbreedte 5/81). Het bestaat uit bos, sterk vergraste heide en landbouwgrond. Op de 'hei' lopen schapen, die in de loop van de tijd de soortenrijkdom van het open terrein zullen verhogen en ervoor zullen zorgen, dat de overgang van open terrein naar

bos geleidelijk verloopt via een struiklaag. In het bos wordt een ecologische vorm van beheer toegepast, erop gericht om op den duur een zo natuurlijk mogelijk bos te krijgen. Dit houdt oa. in het hier en daar scheppen van kleine open plekken, waarbij het hout in het bos blijft liggen, het omvertrekken van bomen en het plaatselijk uitdunnen voor een meer natuurlijke leeftijdsopbouw.

Naast de jaarlijks terugkerende werkdag in Coendersborgh organiseert de WvK in het winterseizoen soms knotdagen op een aantal

plaatsen in Groningen, ondermeer in Finsterwolde, in Haren en langs de Hoornse Dijk.

Friesland

In Friesland wordt geregeld op de volgende terreinen gewerkt: *Rohel en Houtwiel*. Dit zijn twee Staatsbosbeheer-reservaten resp. in de buurt van Buitenpost en Veenwouden. Ze bestaan vooral uit rietlanden en vochtige graslanden. Ze zijn ontstaan door het dichtgroeien van petgaten, uitgegraven bij verveeningen sinds de middeleeuwen. Doordat de grondwaterstand kunstmatig op een hoog peil wordt gehouden en doordat de afstand tot drukke autowegen vrij groot is, zijn deze gebieden rijk aan kwetsbare weidevogelsoor-

ten, zoals kemphaan, tureluur en watersnip. Verder komen er ook vele soorten watervogels voor. Het werk dat we hier doen bestaat vooral uit het afvoeren van gemaaid gras en riet, om zodoende het gebied voedselarmer en dus rijker aan plantensoorten te maken. Dit werk kan niet machinaal verricht worden, omdat het terrein door het hoge grondwater hiervoor veel te drassig is. *Lindevallei*. Dit reservaat is eigendom van het Fryske Gea en ligt dicht bij Wolvega. Het bestaat uit open water, arme graslanden, riet en moerasbos. Het is, evenals Rohel en Houtwiel, ontstaan door turfgraverij. Om te voorkomen dat alle riet- en graslanden dichtgroeien tot moerasbos is het noodzakelijk om de opslag van vooral elzen en wilgen hier en daar te rooien. Daarnaast wordt ook hier het gras en riet gemaaid en afgevoerd.

Rottige Meenthe. Dit gebied ligt bij Nijetrijne en is vergelijkbaar met de Lindevallei.

Drente

In Drente organiseren we vaak werkdagen in het stroomdal van de *Drentse A*, in de omgeving van Oudemolen. Een deel van het werk bestaat hier uit het afvoeren van hooi van de bekende schraalgraslanden langs de Drentse A. Doordat deze graslanden te drassig zijn voor de verbouw van landbouwgewassen of het weiden van vee, zijn ze al sinds eeuwen in gebruik als hooiland. Er is bijna nooit bemesting toegepast en hierdoor zijn ze zeer voedselarm en bloeien er in het voorjaar talloze orchideeën en andere zeldzame planten. Behalve op het hooiland wordt ook gewerkt in het bos en op de heide. In het bos wordt oa. Amerikaanse vogelkers verwijderd. Op de heide gebeurt dit ook evenals het verwijderen van allerlei andere boomopslag. Als dit niet zou gebeu-

ren, zou de heide binnen enkele jaren verdrongen zijn door bos. Plaatselijk wordt de heide afgeplagd, om zo een jongere en sterkere heidevegetatie te krijgen. Verder zijn we sinds kort ook, samen met een aantal andere instanties, betrokken bij het onderhoud van houtwallen langs de A. Het afgelopen najaar is de afrastering van enkele wallen verbeterd, om beschadiging van het wallichaam door vee tegen te gaan. In de *Boswachterij Roden* (eigendom van SBB) wordt hetzelfde bos- en heideonderhoud verricht als in Oudemolen.

Edukatie

Het verrichten van natuurbeheerswerk is in feite niet het doel dat we ons stellen, het is het middel om te komen tot het eigenlijke doel, nl. het brengen van natuur- en milieuedukatie. Het eerste, de natuuredukatie, bestaat ondermeer uit het geven van achtergrondinformatie over de werkterreinen.

Vaak is de beheerder wel bereid om voor de

aanvang van het werk iets te vertellen over de ontstaansgeschiedenis van het gebied en het beheer ervan, en anders zorgen we hier zelf voor. Het geven van deze informatie werkt ook stimulerend op de werkdagdeelnemers: ze weten dan wat het doel is van het werk en zijn, als ze achter dat doel staan, ook bereid om hiervoor de handen

uit de mouwen te steken. Als het gebied en het seizoen zich er voor lenen, houden we af en toe na afloop van de werkdag nog een korte exkursie.

Het tweede facet, de milieuedukatie, speelt zich af op een iets ander vlak. Hierbij richten we ons niet op het bijbrengen van kennis van en interesse voor de natuur, maar meer op het verschaffen van inzicht in allerlei milieuproblemen. Het streven is hierbij de mensen bewuster te laten nadenken over deze problemen, opdat ze daardoor een betere keus kunnen maken omtrent hun manier van leven. Onderwerpen, die hierbij zoal aan de orde zijn geweest zijn: landbouwproblematiek, voeding, hergebruik en energie. Op een werkdag vindt dit plaats in de middagpauze, meestal in de vorm van een voordracht, sketch, discussie oid. Door de korte tijd die hiervoor beschikbaar is (maximaal een uur) kan dan niet echt diepgaand op de problemen ingegaan worden.

In een weekend is hier meer tijd voor en dat biedt ook de mogelijkheid om meer verschillende werkvormen te gebruiken, zoals simulatiespelen, literatuurstudie, interviews of fiets- en wandeltochten. Daarnaast is er tijdens een weekend ook meer tijd voor puur gezellige zaken, zoals muziekmaken en volksdansen. In een overlegavond tussen een groot aantal milieuorganisaties in Groningen, georganiseerd door Heiko Pentenga (konsulent natuur- en milieuedukatie van de provincie Groningen) is besloten gezamenlijk het thema 'afval' bij de horens te vatten. De WvK gaat daarom op de eerste drie werkdagen van 1982 de edukatie aan dit thema wijden.

Naast deze regionale activiteiten organiseert de WvK landelijk elke zomervakantie een aantal werkkampen. Ze duren van maandag tot en met zaterdag, zowel werk, edukatie

als ontspanning komen dan ruimschoots aan hun trekken. Deze kampen zijn bestemd voor jongeren van 15 tot 25 jaar. Op de werkdagen en weekenden mag iedereen vanaf 15 jaar komen.

Informatie, agenda

Wie door het lezen van dit artikel belangstelling heeft gekregen voor de werkdagen is uiteraard van harte welkom. Tot de zomervakantie staan de volgende activiteiten op het programma:

Zaterdag 27 maart: Werkdag te Rottige Meenthe

Zaterdag 1 mei: Werkdag te Oudemolen

Zaterdag/zondag 5/6 juni: Weekend te Rottige Meenthe

Meer inlichtingen zijn te krijgen bij Mem Wedman, Paterswoldseweg 590, Groningen, tel. 050-254811.

Informatie over de zomerkampen, met data, plaatsen en evt. thema's van de kampen zijn te krijgen bij:

IVN, Plantage Middenlaan 41, 1018 DC Amsterdam, tel. 020-228115 (vragen naar de konsulent vrijwillig edukatief natuur- en landschapsbeheer, A. Grootenhuis-ten Harkel.